

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

СИМОНЯН АСМІНА ВАЗГЕНІВНА

УДК 346.2

**ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
СУБ'ЄКТА МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Спеціальність 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Вінниця – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент
Малига Вікторія Анатоліївна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка МОН України,
доцент кафедри міжнародних відносин
та дипломатичної служби

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Резнікова Вікторія Вікторівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри господарського права

кандидат юридичних наук, доцент
Мельник Світлана Борисівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри господарського права і
процесу

Захист відбудеться *«27» лютого 2017 року об 11 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 11.051.12 у Вінницькому апеляційному адміністративному суді за адресою: 21001, м. Вінниця, вул. Брацлавська, 14.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса МОН України за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600 річчя, 21, к. 617.

Автореферат розісланий *«26» січня 2017 року.*

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Ю.М. Павлюченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми В Україні результатом тривалого реформування сфери охорони здоров'я стало введення терміну «медична практика» і віднесення її до виду господарської діяльності. На сьогодні право на зайняття медичною практикою мають суб'єкти господарювання за умови отримання ліцензії, проте оцінка їх діяльності невисока. Так, за результатами опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» у жовтні 2016 року, 55% опитаних громадян заявили, що за останні два роки загальна якість державних медичних послуг для країни погіршилася. Лише 8% респондентів зазначили, що українська медична галузь близька до європейських стандартів, а 85% вважають, що якість медичного обслуговування в Україні навпаки далека від них. Наведені дані певною мірою обумовлені проблемами практичної реалізації господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики, зокрема обсягу прав, обов'язків та відповідальності цих суб'єктів як учасників господарських відносин при організації та здійсненні медичної практики.

Правові засади статусу суб'єктів медичної практики визначаються як загальними, а саме: Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України та іншими актами господарського законодавства, так і спеціальними нормативно-правовими актами: Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства охорони здоров'я України і іншими, зміст яких втілює реформування сфери охорони здоров'я в цілому та медичної практики, зокрема. Разом з тим окремі положення нормативно-правових актів потребують удосконалення, як-то: закріплення оновленого переліку закладів охорони здоров'я, забезпечення обов'язковості проходження цими закладами акредитації, конкретизації господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики – фізичної особи – підприємця та ін.

Тривалий час медична практика виступає сферою інтересів дослідників різних галузей науки. Так, деякі аспекти проблематики правового статусу суб'єкта медичної практики розглядали у своїх працях наступні дослідники: О.В. Баєва, В.Д. Волков, С.З. Гладун, Л.М. Дешко, Л.І. Куш, В.М. Пашков, В.М. Рудий, О.І. Смотров, С.Г. Стеценко та ін. Проте комплексного дослідження господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики з урахуванням останніх тенденцій в реформуванні сфери охорони здоров'я та після оновлення відповідного законодавства не проводилось.

Вищенаведене вказує на актуальність та доцільність наукового дослідження господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики, чим і обумовлений вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса у межах теми «Розвиток правової системи України: стан та перспективи»

(державна реєстрація № 0112U002868), у рамках якої дисертанткою здійснено аналіз теоретичних і практичних питань щодо господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики та розроблено пропозиції з удосконалення статусу цих суб'єктів та відповідного законодавства.

Мета і завдання дослідження. Метою цього наукового дослідження є розробка й обґрунтування нових положень, спрямованих на удосконалення господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики на основі комплексного аналізу вітчизняного та іноземного законодавства, теоретичних джерел та практики господарювання суб'єктів медичної практики. Для досягнення мети в науковій роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

дослідження поняття суб'єкта медичної практики з формулюванням його авторського визначення та доопрацюванням класифікації цих суб'єктів;

аналіз правової основи господарсько-правового статусу суб'єктів медичної практики та обґрунтування основних напрямів її удосконалення;

дослідження та доопрацювання положень щодо набуття і припинення статусу суб'єкта медичної практики;

розгляд організаційних прав та обов'язків суб'єктів медичної практики з уточненням їх видів;

дослідження управлінських прав і обов'язків суб'єктів медичної практики з обґрунтуванням їх змісту та осіб здійснення від імені суб'єкта медичної практики;

аналіз і узагальнення майнових прав та обов'язків суб'єктів медичної практики з уточненням об'єкту їх спрямованості;

дослідження підстав господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики та підготовка пропозицій щодо їх уточнення;

аналіз форм господарсько-правової відповідальності суб'єктів медичної практики та підготовка пропозицій з удосконалення їх застосування.

Об'єктом дослідження є відносини, що виникають у процесі створення, функціонування та припинення суб'єктів медичної практики.

Предметом дослідження є господарсько-правовий статус суб'єкта медичної практики.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціально-наукові методи дослідження. Системний метод покладено в основу всього аналізу елементів господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики не як окремих аспектів, а як складових цілісної системи – статусу суб'єкта господарювання у певній сфері. Метод сходження від абстрактного до конкретного застосовувався для переходу від дослідження загальних положень про суб'єкта господарювання до особливостей щодо суб'єктів медичної практики. Аналіз законодавства здійснено за допомогою формально-логічного та аналітико-синтетичного методів, останній з яких використано під час розробки пропозицій з удосконалення законодавства щодо статусу цих суб'єктів. Порівняльно-правовий метод застосовано при порівнянні норм законодавства України з нормами законодавства інших країн. За допомогою методів індукції і дедукції, аналізу і синтезу розкрито зміст господарсько-правового статусу

суб'єкта медичної практики.

Теоретичну основу дисертації крім вищеназваних авторів складають праці таких дослідників як: С.В. Антонов, О.А. Беляневич, А.Г. Бобкова, М.І. Брагінський, Є.В. Булатов, В.В. Вітрянський, О.М. Вінник, О.П. Віхров, Т.Д. Гурська, Г.П. Єригіна, Г.Л. Знаменський, І.М. Кравець, С.Б. Мельник, В.К. Мамутов, Ю.П. Пацурківський, А.П. Печніков, В.В. Резнікова, Б.Г. Розовський, В.М. Рудий, В.А. Устименко, А.В. Устинов, Є.В. Череповський, О.В. Шаповалова, К.В. Штерн, М.М. Шутов, В.С. Щербина та ін.

Емпіричну базу дослідження склали законодавство України та зарубіжних країн, статистичні матеріали, узагальнення практики, що містяться у матеріалах періодичного друку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у вітчизняній науці господарського права вперше проведено комплексне дослідження господарсько-правового статусу суб'єктів медичної практики, на основі якого розроблено нові та доопрацьовано раніше відомі положення щодо такого статусу і підготовлено пропозиції, спрямовані на його удосконалення.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів конкретизується у наступних положеннях.

Вперше:

запропоновано поняття суб'єкта медичної практики як закладу охорони здоров'я будь-якої форми власності та організаційно-правової форми і фізичної особи – підприємця, які здійснюють господарську діяльність з медичної практики реалізують господарську компетенцію в цій сфері, мають відповідні майнові медичні ресурси і несуть самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями, крім випадків, передбачених законодавством;

здійснено класифікацію суб'єктів медичної практики за критеріями: а) організаційна форма здійснення господарської діяльності з медичної практики: заклади охорони здоров'я, фізичні особи – підприємці, медичний кабінет як відокремлений структурний підрозділ немедичного закладу; б) напрям надання медичної допомоги та іншого медичного обслуговування: суб'єкти медичної практики, що надають екстрену, первинну, вторинну медичну допомогу тощо та суб'єкти, які надають допоміжні медичні послуги (лабораторно-діагностичний центр, заклади сестринського нагляду тощо);

проведено періодизацію розвитку законодавства України щодо формування господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики на: 1) джерела початкового періоду (1992 – 2000 р.р.), з яких почалось зародження законодавчого визнання сфери охорони здоров'я незалежної держави та надання платних послуг в цій сфері; 2) джерела проміжного періоду (2000 – 2010 р.р.), якими закріплено розширення суб'єктів медичної практики за рахунок дозволу на заняття такою діяльністю фізичним особам – підприємцям та запроваджено ліцензування медичної практики; 3) джерела новітнього періоду (з 2011 р. до теперішнього часу), якими передбачено проведення реформи в сфері охорони здоров'я та суттєвих змін в господарсько-правовому статусі суб'єктів медичної практики;

сформульовано та запропоновано принцип застосування до суб'єкта медичної практики форм господарсько-правової відповідальності, який полягає у тому, що застосування будь-яких форм зазначеної відповідальності не повинно створювати загрозу життю та здоров'ю пацієнтів, ставити під загрозу гарантування населенню надання невідкладної медичної допомоги, екстреної медичної допомоги та вчасної і якісної первинної медичної допомоги.

Удосконалено положення щодо:

визначення закладу охорони здоров'я шляхом обґрунтування, що ним може бути господарська організація будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, яка на підставі ліцензії провадить медичну практику самостійно або через відокремлений структурний підрозділ;

акредитації закладу охорони здоров'я шляхом уточнення її значення у набутті статусу суб'єкта медичної практики і при провадженні цієї діяльності та обґрунтування встановлення диференційованого, залежного від рівня акредитації, підходу до визначення вартості платних послуг, що надаються закладами охорони здоров'я, та оплати праці медичних працівників цих закладів державної і комунальної форм власності;

управлінських прав і обов'язків суб'єкта медичної практики з уточненням їх визначення як сукупності внутрішніх прав та обов'язків, які набуваються та реалізуються у процесі надання медичної допомоги та здійснення іншого медичного обслуговування населення та/або вчинення заходів, які сприяють здійсненню медичної практики і полягають у самостійній участі у правовідносинах через реалізацію управлінських повноважень фізичною особою – підприємцем та органами управління і посадовими особами закладу охорони здоров'я;

визначення майна, необхідного для здійснення господарської діяльності з медичної практики та щодо якого виникають майнові права та обов'язки у суб'єкта господарювання, через обґрунтування, що ним є сукупність речей та інших цінностей (у тому числі, природних, біотехнологічних та інших матеріальних чи нематеріальних об'єктів), які використовуються чи за своїми властивостями можуть бути використані для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації споживачів медичних послуг – пацієнтів, та об'єднання їх в поняття майнові медичні ресурси;

підстав, які звільняють суб'єкта медичної практики від господарсько-правової відповідальності шляхом включення до них: відмову пацієнта від надання медичної допомоги або іншого медичного обслуговування; умисне порушення пацієнтом встановлених умов діагностики і лікування, якщо таке порушення впливає на отримання очікуваних позитивних результатів лікування; інші недобросовісні дії пацієнта; або унеможлиблюють цю відповідальність: відмова у наданні медичної послуги за відсутності медичних показань для надання відповідних медичних послуг; загроза спричинення наданням медичної послуги тяжких шкідливих наслідків здоров'ю пацієнта, які несумісні з очікуваним позитивним ефектом від її надання;

анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції через

обґрунтування її застосування за грубе порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, тобто порушення, що спричиняє або може спричинити загрозу життю, здоров'ю громадян будь-якого ступеню тяжкості у процесі надання медичної допомоги та/або здійснення іншого медичного обслуговування населення;

встановлення факту порушення суб'єктами медичної практики прав споживачів медичних послуг та/або вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, а саме запропоновано долучати до виявлення і фіксації цих порушень Всеукраїнське лікарське товариство та його регіональні відділення із закріпленням їх права на проведення відповідних перевірок з власної ініціативи або за заявою третіх осіб.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

визначення поняття медичної практики як виду господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, яка провадиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензії з метою надання медичної допомоги та іншого медичного обслуговування, що полягає у наданні медичних та пов'язаних з ними послуг вартісного характеру, які мають цінову визначеність, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини;

класифікації закладів охорони здоров'я за: а) формою власності (державні, комунальні, приватні); б) метою здійснення господарської діяльності (діють з метою одержання прибутку або без цієї мети, а для досягнення соціальних результатів); в) доступністю медичної допомоги та іншого медичного обслуговування (загальнодоступні, відомчі та інші заклади охорони здоров'я, що обслуговують лише окремі категорії населення за професійною, відомчою або іншою не пов'язаною із станом здоров'я ознакою); напрямом діяльності (лікувально-профілактичні, санітарно-профілактичні та заклади медико-соціального захисту); спеціалізацією (однопрофільні, багатпрофільні тощо);

набуття статусу суб'єкта медичної практики з виокремленням двох етапів: підготовчого та легалізації як суб'єкта медичної практики і конкретизацією їх змісту;

припинення статусу суб'єкта медичної практики у разі припинення самого суб'єкта з обґрунтуванням, що таке рішення має прийматись з урахуванням гарантування населенню надання невідкладної, екстреної медичної допомоги та вчасної і якісної первинної медичної допомоги, а про припинення закладу охорони здоров'я державної і комунальної форм власності – з дотриманням вимог ст. 49 Конституції України та ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

організаційних прав і обов'язків суб'єкта медичної практики, які запропоновано визначати як сукупність прав та обов'язків щодо організації надання медичної допомоги і здійснення іншого медичного обслуговування населення, забезпечення дотримання і виконання організаційних, кадрових і технологічних вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, які набуваються і здійснюються фізичною особою –

підприємцем та від імені закладу охорони здоров'я його органами управління і посадовими особами, та поділяти на загальні (притаманні всім суб'єктам господарювання) і спеціальні (притаманні тільки суб'єктам медичної практики) з конкретизацією останніх;

майнових прав та обов'язків суб'єкта медичної практики через конкретизацію їх як сукупності прав та обов'язків щодо набуття, володіння, користування і розпорядження майновими медичними ресурсами з метою надання медичної допомоги і здійснення іншого медичного обслуговування населення відповідно до вимог чинного законодавства, які набуваються і реалізуються фізичною особою – підприємцем та від імені закладу охорони здоров'я його органами управління та обґрунтування розширення майнових прав державних і комунальних закладів охорони здоров'я;

підстав господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики шляхом конкретизації та узагальнення порушень правил здійснення медичної практики і обґрунтуванням пропозиції з визнання порушення вимоги проходження акредитації підставою цієї відповідальності;

адміністративно-господарських санкцій з обґрунтуванням введення таких видів, як адміністративно-господарський штраф – за будь-яке порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики та зупинення діяльності закладу охорони здоров'я на визначений строк або до усунення порушень – за порушення вимог проходження акредитації; невиконання розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; відмову ліцензіата в проведенні перевірки органом ліцензування або спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні та конкретизації теоретичних знань щодо статусу суб'єктів господарювання, які займаються медичною практикою. Теоретичні висновки та пропозиції можуть сприяти удосконаленню законодавства щодо створення і забезпечення функціонування суб'єктів медичної практики, зокрема, стати підґрунтям для розробки нових законодавчих актів, а також при підготовці пропозицій по внесенню змін і доповнень у чинне законодавство. Положення дисертації можуть використовуватися при викладанні дисциплін «Господарське право», «Медичне право», розробці та викладанні спецкурсу «Правове регулювання медичної практики», підготовці відповідних розділів у підручниках, навчальних посібниках тощо. Результати, які мають дискусійний характер, можуть слугувати основою для подальшої науково-дослідної роботи з розробки проблем господарсько-правового статусу суб'єктів медичної практики.

Проект Положення «Про основні засади організації та управління діяльністю суб'єкта медичної практики», підготовлений за результатами дисертаційного дослідження, взятий до уваги для використання у законотворчій діяльності Верховної Ради України (довідка № б/н від 16.07.2015 р.). Певні положення роботи впроваджено в діяльність Медичного центру «Універсальна клініка «Оберіг» (ТОВ «Капітал») (довідка № 05 від 12.01.2015р.) та

використовуються у діяльності Державної установи «Інститут невідкладної і відновної хірургії імені В.К. Гусака Національної академії медичних наук України» (довідка № 88 від 01.04.2015 р.).

Особистий внесок здобувачки. Результати дослідження отримані авторкою самостійно на основі аналізу наукових і періодичних публікацій, законодавства України та інших держав, матеріалів правозастосовної практики. Всі опубліковані праці належать особисто авторці.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідались на конференціях різних рівнів, зокрема, на Міжнародній науково-практичній конференції «Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин» (Одеса, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Законність і правопорядок: механізми забезпечення» (Харків, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів і молодих вчених «Міжнародне право і законодавство РФ» (Москва, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (Київ, 2014); I Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні проблеми державного будівництва та реформування правової системи сучасної України, відповідно до міжнародних стандартів» (Запоріжжя, 2014).

Публікації. За темою дисертаційного дослідження підготовлено та опубліковано 11 наукових праць, в тому числі 5 наукових статей у фахових виданнях України, 1 наукова стаття у науковому фаховому виданні Республіки Польща, а також 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертаційного дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів та восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 260 сторінок. Робота містить також список джерел із 220 найменувань та 5 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1 «Теоретичні та правові засади господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики» містить три підрозділи і присвячений дослідженню поняття суб'єктів медичної практики, їх класифікації, аналізу правової основи статусу цих суб'єктів, питань набуття і припинення ними статусу суб'єкта медичної практики.

У підрозділі 1.1. «Поняття суб'єктів медичної практики та їх класифікація» проаналізовано ознаки суб'єктів медичної практики як суб'єктів господарювання, приділено увагу дослідженню медичної практики як змісту діяльності цих суб'єктів, проведено їх класифікацію.

На основі аналізу законодавчого та наукового розуміння медичної практики, медичної допомоги та медичного обслуговування доопрацьовано визначення поняття медичної практики як виду господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, яка провадиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензії з метою надання медичної допомоги та іншого медичного обслуговування, яка

полягає у наданні медичних та пов'язаних з ними послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини.

З урахуванням наведеного визначення та аналізу інших ознак суб'єкта медичної практики запропоновано визначати його як заклад охорони здоров'я будь-якої форми власності та організаційно-правової форми та фізичну особу – підприємця, які здійснюють господарську діяльність з медичної практики реалізують господарську компетенцію в цій сфері, мають відповідні майнові медичні ресурси і несуть самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями, крім випадків, передбачених законодавством.

Запропоновано уточнити визначення закладу охорони здоров'я як господарської організації будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, яка на підставі ліцензії провадить медичну практику самостійно або через відокремлений структурний підрозділ. З урахуванням запропонованого визначення та спираючись на те, що медична практика здійснюється з метою надання медичної допомоги та медичного обслуговування населення обґрунтовано перегляд переліку закладів охорони здоров'я, затвердженого наказом МОЗ України від 28 жовтня 2002 р. № 385, оскільки на сьогодні певні заклади з цього переліку за своїм функціональним призначенням не можна відносити до закладів охорони здоров'я.

Здійснено класифікацію суб'єктів медичної практики за наступними критеріями. За організаційною формою здійснення господарської діяльності з медичної практики: заклади охорони здоров'я, фізичні особи – підприємці, медичний кабінет як відокремлений структурний підрозділ немедичного закладу без утворення закладу охорони здоров'я. При цьому аргументовано, що статус фізичних осіб – підприємців вирізняється тим, що вони є суб'єктами надання первинної і вторинної допомоги і не проходять акредитацію. За напрямом надання медичної допомоги та іншого медичного обслуговування суб'єктів медичної практики запропоновано поділяти на суб'єктів, що надають екстрену, первинну, вторинну медичну допомогу тощо та суб'єктів, які надають допоміжні медичні послуги (наприклад, лабораторно-діагностичний центр).

Доопрацьовано класифікацію закладів охорони здоров'я за: а) формою власності (державні, комунальні, засновані на приватній власності громадян чи юридичних осіб); б) метою здійснення господарської діяльності – діють з метою одержання прибутку або без цієї мети, а для досягнення соціальних результатів; в) доступністю медичної допомоги та іншого медичного обслуговування – на загальнодоступні, відомчі та інші заклади охорони здоров'я, що обслуговують лише окремі категорії населення за професійною, відомчою або іншою не пов'язаною із станом здоров'я людини ознакою; г) напрямом діяльності – лікувально-профілактичні, санітарно-профілактичні та заклади медико-соціального захисту; д) спеціалізацією – однопрофільні, багатoproфільні, спеціалізовані, особливого типу тощо. Наведену класифікацію запропоновано

закріпити законодавчо на виконання ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Підрозділ 1.2 *«Правова основа статусу суб'єкта медичної практики»* присвячений аналізу положень нормативно-правових актів, якими встановлюється статус суб'єкта медичної практики.

Проведено періодизацію становлення і розвитку нормативно-правової бази залежно від значення для формування господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики на: 1) джерела початкового періоду (1992 – 2000 р.р.), з яких почалось законодавче визнання сфери охорони здоров'я незалежної держави (прийняття Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у 1992 р.); 2) джерела проміжного періоду (2000 - 2010 р.р.), якими продовжилось удосконалення та спеціалізація державного регулювання провадження медичної практики, розширення суб'єктів медичної практики за рахунок дозволу на заняття такою діяльністю фізичним особам – підприємцям, запровадження стандартів якості послуг в галузі охорони здоров'я та ліцензування медичної практики (зокрема, Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р.); 3) джерела новітнього періоду (з 2011 р. і до теперішнього часу), якими передбачено поступовий рух до запровадження європейських моделей медичного обслуговування населення, проведення реформи, спрямованої на перетворення закладів охорони здоров'я – бюджетних установ на державні і комунальні підприємства, спрощення отримання статусу суб'єкта медичної практики, надання права на зайняття медичною практикою фізичним особам – підприємцям, які не мають спеціальної освіти та не відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам, затвердженим МОЗ України, підвищення якості медичної допомоги та іншого медичного обслуговування тощо.

На підставі проведеного аналізу конкретизовано основні напрями розвитку та удосконалення чинного законодавства щодо господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики, як то: закріплення на рівні закону порядку створення, припинення закладів охорони здоров'я, особливостей діяльності та класифікації цих закладів; конкретизація господарсько-правового статусу фізичної особи – підприємця як суб'єкта медичної практики; делегування державою повноважень в сфері контролю за діяльністю суб'єктів медичної практики спеціалізованому органу або самоврядній організації; розширення господарської самостійності закладів охорони здоров'я державної і комунальної форм власності, встановлення господарсько-правової відповідальності суб'єктів медичної практики та інші.

У **підрозділі 1.3.** *«Набуття та припинення статусу суб'єкта медичної практики»* досліджено зазначені аспекти статусу та обґрунтовано, що набуття статусу суб'єкта медичної практики складається з двох етапів: підготовчого (від прийняття рішення про створення суб'єкта медичної практики до державної реєстрації суб'єкта господарювання) та легалізації як суб'єкта медичної практики (забезпечення необхідних умов провадження медичної практики та отримання ліцензії на здійснення цієї господарської діяльності).

На підставі аналізу положень відповідних нормативно-правових актів обґрунтовано, що акредитація закладу охорони здоров'я не відіграє ролі у набутті статусу суб'єкта медичної практики, проте нормативно обов'язкова у процесі провадження діяльності закладом охорони здоров'я для визначення рівня якості надання медичної допомоги населенню і присвоєння певної акредитаційної категорії (друга, перша, вища). Водночас аналіз практики діяльності медичних закладів переважно державної і комунальної власності свідчить про невиконання ними цього обов'язку. З метою мотивації закладів охорони здоров'я до вчасного проходження акредитації й отримання вищої або першої акредитаційної категорії запропоновано встановити диференційований, залежний від рівня акредитації, підхід до визначення вартості платних послуг, що надаються закладами охорони здоров'я, та оплати праці медичних працівників цих закладів державної і комунальної форм власності.

Конкретизовано підстави припинення статусу суб'єкта медичної практики, а саме: припинення цього суб'єкта як суб'єкта господарювання та анулювання ліцензії, яке може бути пов'язане або не пов'язане з порушенням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики.

З урахуванням великого соціального значення діяльності суб'єктів медичної практики умотивовано, що рішення про припинення суб'єкта медичної практики має прийматись уповноваженою особою (особами) з урахуванням гарантування населенню надання невідкладної медичної допомоги, екстреної медичної допомоги та вчасної і якісної первинної медичної допомоги, а про припинення закладу охорони здоров'я державної і комунальної форм власності – також за умови забезпечення існуючої мережі таких закладів, що впливає з вимог ст. 49 Конституції України та ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Розділ 2 «Основний зміст господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики» складається з трьох підрозділів, у яких досліджуються організаційні, управлінські та майнові права і обов'язки цих суб'єктів.

У **підрозділі 2.1. «Організаційні права і обов'язки суб'єкта медичної практики»** проаналізовано сутність термінів «організація», «організовувати», та розглянуто організаційні права та обов'язки суб'єкта медичної практики.

Беручи за основу положення, що правами та обов'язками щодо організації господарської діяльності, в першу чергу, наділені суб'єкти організаційно-господарських повноважень, аргументовано, що заклад охорони здоров'я виступає таким суб'єктом щодо своїх відокремлених підрозділів. Водночас на підставі аналізу господарської правосуб'єктності суб'єкта медичної практики, обґрунтовано, що цей суб'єкт також є носієм певного кола організаційних прав і обов'язків, які впливають з необхідності дотримання вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики. При цьому на обсяг цих прав та обов'язків та коло осіб, які безпосередньо їх реалізують, певною мірою впливають організаційна форма здійснення господарської діяльності з медичної практики і форма власності закладу охорони здоров'я. Встановлено, що заклади охорони здоров'я державної і комунальної власності мають менший

обсяг організаційних прав і обов'язків порівняно з закладами приватної власності; коло осіб, які безпосередньо реалізують зазначені права і обов'язки, різняться у фізичної особи – підприємця і закладу охорони здоров'я певної організаційно-правової форми.

У результаті проведеного дослідження аргументовано, що організаційні права та обов'язки суб'єкта медичної практики представляють собою сукупність прав та обов'язків щодо організації надання медичної допомоги та здійснення іншого медичного обслуговування населення, забезпечення дотримання і виконання організаційних, кадрових та технологічних вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, які набуваються і здійснюються фізичною особою – підприємцем та від імені закладу охорони здоров'я його органами управління і посадовими особами.

Також запропоновано поділ організаційних прав та обов'язків суб'єкта медичної практики на: загальні (притаманні всім суб'єктам господарювання) і спеціальні (притаманні тільки суб'єктам медичної практики), які обумовлені необхідністю забезпечення виконання організаційних, кадрових та технологічних вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики (наприклад, організація виконання вимог щодо облаштування закладу охорони здоров'я, забезпечення комплектації штату медичних працівників особами, які відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам, затвердженим МОЗ України тощо).

Проаналізовано досвід реформування системи охорони здоров'я Федеративної Республіки Німеччини та Естонської Республіки, на підставі чого встановлено, що спільним початковим кроком в названих країнах стало надання певної автономії закладам охорони здоров'я, у тому числі, у вирішенні організаційних питань медичної практики, що призвело до стимулювання конкуренції, поліпшення якості послуг, залучення інвестицій тощо. У врахуванням цього розроблено пропозиції по наданню певної автономії закладам охорони здоров'я державної і комунальної власності.

У **підрозділі 2.2.** *«Управлінські права та обов'язки суб'єкта медичної практики»* увагу приділено дослідженню прав та обов'язків, що стосуються внутрішнього управління суб'єкта медичної практики. На підставі проведеного аналізу співвідношення понять організації та управління зроблено висновок про нерозривність цих двох відносин при здійсненні медичної практики. Управлінські права та обов'язки є необхідним інструментом для втілення організаційних рішень, водночас залежать від ефективності реалізації організаційних прав щодо створення і забезпечення функціонування дієвої системи внутрішнього управління суб'єкта медичної практики.

Запропоновано визначення поняття управлінських прав і обов'язків суб'єкта медичної практики як сукупності внутрішніх прав та обов'язків, які набуваються та реалізуються у процесі надання медичної допомоги та здійснення іншого медичного обслуговування населення та/або вчинення заходів, які сприяють здійсненню медичної практики і полягають в самостійній участі у відповідних правовідносинах через реалізацію управлінських повноважень фізичною особою

– підприємцем та органами управління і посадовими особами закладу охорони здоров'я. Управлінські права та обов'язки поряд з організаційними також складають частину господарської правосуб'єктності суб'єкта медичної практики і обумовлені, серед іншого, необхідністю дотримання вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, знаходять закріплення у певних нормативно-правових актах, у тому числі у локальних актах суб'єктів господарювання.

Конкретизовано, що від імені закладу охорони здоров'я певні управлінські права та обов'язки набуває і здійснює головний лікар та його заступник (заступники). На це вказує, зокрема, те, що головний лікар здійснює поточне управління фінансово-господарською діяльністю закладу охорони здоров'я, спрямоване на забезпечення якісного і своєчасного лікування пацієнтів, підвищення кваліфікації медичного персоналу, достатності технічного оснащення тощо, для чого наділений правом видавати у межах компетенції локальних актів, давати обов'язкові для виконання вказівки, призначати і звільняти заступників і розподіляти між ними обов'язки, у тому числі управлінські (наприклад, керівництво санітарно-епідемічними заходами).

Запропоновано впровадити Положення про основні засади організації та управління діяльністю суб'єкта медичної практики, яке може складатись з таких семи розділів, як: загальні положення, організація діяльності та управління суб'єктом медичної практики, кадрові ресурси управління діяльністю суб'єкта медичної практики, трудовий колектив суб'єкта медичної практики, управління майном та фінансами суб'єкта медичної практики, особливості договірних відносин, відповідальність за порушення у сфері управління діяльністю суб'єкта медичної практики.

Підрозділ 2.3. *«Майнові права та обов'язки суб'єкта медичної практики»* присвячено аналізу майнової основи діяльності суб'єкта господарювання і майнових прав та обов'язків суб'єкта медичної практики.

На підставі аналізу наукових напрацювань та положень чинного законодавства щодо майна у сфері господарювання, правового режиму майна, співвідношення понять майно, активи і ресурси, поняття і класифікації ресурсів медичного закладу умотивовано використання поряд з терміном «майно суб'єкта медичної практики» терміну «майнові медичні ресурси» суб'єкта медичної практики як такого, що найбільш влучно відображає сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які використовуються або придатні для використання у медичній практиці. З урахуванням наведеного аргументовано, що майно, необхідне для здійснення господарської діяльності з медичної практики та щодо якого у суб'єкта господарювання виникають майнові права та обов'язки, уособлює собою майнові медичні ресурси, під якими потрібно розуміти сукупність речей та інших цінностей (у тому числі, природних, біотехнологічних, інших матеріальних чи нематеріальних об'єктів), що використовуються чи за властивостями можуть бути використані для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації споживачів медичних послуг – пацієнтів. Залежно від призначення проведено поділ майнових

медичних ресурсів на матеріально-технічні, медико-технічні, біотехнологічні, природно-лікувальні ресурси та преформовані засоби, фінансові ресурси, лікарські засоби; конкретизовано склад кожного виду.

Запропоновано визначити майнові права та обов'язки суб'єкта медичної практики як сукупність прав та обов'язків щодо набуття, володіння, користування і розпорядження майновими медичними ресурсами з метою надання медичної допомоги і здійснення іншого медичного обслуговування населення відповідно до вимог чинного законодавства, які набуваються і здійснюються фізичною особою – підприємцем та від імені закладу охорони здоров'я його органами управління. Додатково аргументовано, що заклади охорони здоров'я державної і комунальної власності в умовах проведення реформування сфери охорони здоров'я потребують розширення майнових прав, а саме прав з використання основних фондів, самостійного розпорядження виділеним бюджетом і використання доходів, отриманих від надання платних медичних та пов'язаних з ними послуг.

Розділ 3 «Господарсько-правова відповідальність суб'єкта медичної практики» складається з двох підрозділів, в яких розглянуто підстави і форми господарсько-правової відповідальності суб'єктів медичної практики.

У підрозділі **3.1. «Підстави господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики»** шляхом аналізу чинного законодавства і теоретичних положень науки господарського права розглянуто підстави господарсько-правової відповідальності суб'єктів медичної практики, та з'ясовано, що залежно від юридичної підстави господарсько-правової відповідальності суб'єкти медичної практики несуть відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань та порушення правил здійснення господарської діяльності з медичної практики.

Конкретизовано та узагальнено порушення правил здійснення медичної практики як підставу господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики: 1) порушення, допущені суб'єктом господарювання під час отримання ліцензії або під час провадження діяльності з медичної практики, але не пов'язані безпосередньо з наданням медичної допомоги та/або іншого медичного обслуговування населення; 2) провадження медичної практики за спеціальностями, які не зазначалися в документах, що додавались до заяви про отримання ліцензії, або повідомленні про зміни; 3) недотримання локальних протоколів (маршрутів пацієнтів), розроблених на підставі клінічних протоколів та стандартів медичної допомоги (медичних стандартів), затвердженими МОЗ України, а в разі їх відсутності – уніфікованих клінічних протоколів, затверджених МОЗ України; 4) інші порушення організаційних, кадрових, технологічних вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; 5) діяння, що порушують інші законодавчі вимоги при здійсненні медичної практики, у тому числі порушення законодавчо встановлених прав пацієнтів як споживачів.

З метою підвищення мотивації щодо виконання обов'язку з проходження акредитації закладами охорони здоров'я заходами державного примусу

обґрунтовано визнання порушення обов'язку проходження акредитації підставою господарсько-правової відповідальності закладу охорони здоров'я, для чого запропоновано внести відповідні доповнення до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Для фіксації правопорушень як підстав господарсько-правової відповідальності обґрунтовано покладання здійснення контролю за дотриманням прав пацієнтів як споживачів медичних послуг і дотримання медичними закладами уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги на Всеукраїнське лікарське товариство і його регіональні відділення, із закріпленням його права на проведення таких перевірок з власної ініціативи або за заявою осіб, чії права порушено, та складання відповідних документів.

У **підрозділі 3.2. «Форми господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики»** на підставі проведеного дослідження аргументовано, що до суб'єкта медичної практики можуть застосовуватись всі закріплені ГК України форми господарсько-правової відповідальності, особливу увагу приділено аналізу застосування адміністративно-господарських санкцій. Так, запропоновано застосовувати таку адміністративно-господарську санкцію як анулювання ліцензії за грубе порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, під яким запропоновано розуміти порушення, що спричиняє або може спричинити загрозу життю, здоров'ю громадян будь-якого ступеню тяжкості в процесі надання медичної допомоги та/або здійснення іншого медичного обслуговування населення.

Аргументовано розширення адміністративно-господарських санкцій, які можуть застосовуватись до суб'єкта медичної практики, з обґрунтуванням введення таких видів, як адміністративно-господарський штраф – за будь-яке порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики та зупинення діяльності закладу охорони здоров'я на визначений строк або до усунення порушень – за порушення вимог проходження акредитації; невиконання розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; відмову ліцензіата в проведенні перевірки органом ліцензування або спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Запропоновано принцип застосування до суб'єкта медичної практики господарсько-правової відповідальності, а саме, її застосування не повинно створювати загрозу життю і здоров'ю пацієнтів, ставити під загрозу гарантування населенню надання невідкладної медичної допомоги, екстреної медичної допомоги, вчасної і якісної первинної медичної допомоги.

Конкретизовано підстави, які звільняють суб'єкта медичної практики від господарсько-правової відповідальності, як то: відмова пацієнта від надання медичної допомоги або іншого медичного обслуговування; умисне порушення пацієнтом умов діагностики і лікування, якщо таке порушення впливає на отримання очікуваних позитивних результатів лікування; інші недобросовісні дії пацієнта, або унеможливають цю відповідальність: відсутність медичних показань для надання відповідних медичних послуг; загроза спричинення

наданням медичної послуги тяжких шкідливих наслідків здоров'ю пацієнта, які несумісні з очікуваним позитивним ефектом від її надання. На розвиток зазначеного запропоновано запровадити обов'язкове ознайомлення пацієнта з Правилами перебування у медичному закладі шляхом підпису у медичній карті стаціонарного хворого або у спеціальному журналі перебування пацієнтів у закладі охорони здоров'я та письмове підтвердження пацієнта у медичній карті стаціонарного хворого щодо інформування та роз'яснення йому діагнозу, плану лікування та типових ризиків, пов'язаних з лікуванням.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні пропозицій з удосконалення господарсько-правового статусу суб'єктів медичної практики з метою створення умов для підвищення якості медичної практики та загального соціально-позитивного ефекту від діяльності названих суб'єктів.

У ході проведеного дослідження отримано такі основні результати:

1. Доопрацьовано визначення медичної практики як виду господарської діяльності у сфері охорони здоров'я.

Запропоновано визначення суб'єкта медичної практики як закладу охорони здоров'я будь-якої форми власності та організаційно-правової форми та фізичної особи – підприємця, які здійснюють господарську діяльність з медичної практики реалізують господарську компетенцію в цій сфері, мають відповідні майнові медичні ресурси і несуть самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями, крім випадків, передбачених законодавством. Обґрунтовано поділ суб'єктів медичної практики за а) організаційною формою здійснення господарської діяльності з медичної практики та б) напрямом надання медичної допомоги та іншого медичного обслуговування

Уточнено визначення закладу охорони здоров'я та доопрацьовано класифікацію цих закладів за: а) формою власності; б) метою здійснення господарської діяльності; в) доступністю медичної допомоги та іншого медичного обслуговування; г) напрямом діяльності та д) спеціалізацією.

2. Проведено періодизацію становлення і розвитку нормативно-правової бази залежно від значення для формування господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики на: 1) джерела початкового періоду (1992 – 2000 р.р.); 2) джерела проміжного періоду (2000 - 2010 р.р.) та 3) джерела новітнього періоду (з 2011 р. і до теперішнього часу).

3. Доопрацьовано положення щодо набуття і припинення статусу суб'єкта медичної практики, зокрема обґрунтовано, що набуття статусу суб'єкта медичної практики складається з двох етапів: підготовчого, який закінчується державною реєстрацією суб'єкта господарювання, та легалізації як суб'єкта медичної практики, закінченням якого є отримання ліцензії на здійснення господарської діяльності з медичної практики. Уточнено роль акредитації у набутті статусу суб'єкта медичної практики та при провадженні цієї діяльності. Запропоновано

встановити диференційований, залежний від рівня акредитації, підхід до визначення вартості платних послуг, що надаються закладами охорони здоров'я, та оплати праці медичних працівників цих закладів державної і комунальної форм власності.

Аргументовано, що рішення про припинення суб'єкта медичної практики має прийматись з урахуванням гарантування населенню надання невідкладної, екстреної та вчасної і якісної первинної медичної допомоги, а про припинення закладу охорони здоров'я державної і комунальної форм власності – також за умови забезпечення існуючої мережі таких закладів, що впливає з вимог ст. 49 Конституції України та ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

4. Розроблено визначення організаційних прав та обов'язків суб'єкта медичної практики як сукупності прав та обов'язків щодо організації надання медичної допомоги та здійснення іншого медичного обслуговування населення, забезпечення дотримання і виконання організаційних, кадрових та технологічних вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, які набуваються і здійснюються фізичною особою – підприємцем та від імені закладу охорони здоров'я його посадовими особами і органами управління. Запропоновано поділ організаційних прав та обов'язків суб'єкта медичної практики на: 1) загальні (притаманні всім суб'єктам господарювання) і 2) спеціальні (притаманні тільки суб'єктам медичної практики), конкретизовано останні.

5. Сформульовано авторське бачення поняття управлінських прав і обов'язків суб'єкта медичної практики як сукупності внутрішніх прав та обов'язків, які набуваються та реалізуються у процесі надання медичної допомоги та здійснення іншого медичного обслуговування населення та/або вчинення заходів, які сприяють здійсненню медичної практики і полягають в самостійній участі у відповідних правовідносинах через реалізацію управлінських повноважень фізичною особою – підприємцем та органами управління і посадовими особами закладу охорони здоров'я. Узагальнено управлінські повноваження головного лікаря.

Запропоновано впровадити Положення про основні засади організації та управління діяльністю суб'єкта медичної практики, розроблено зміст та перелік основних питань цього документа.

6. Обґрунтовано положення щодо майнової основи, майнових прав та обов'язків суб'єкта медичної практики. Уточнено, що майно, необхідне для здійснення господарської діяльності з медичної практики та щодо якого виникають майнові права та обов'язки у суб'єкта господарювання, уособлює собою майнові медичні ресурси, під якими потрібно розуміти сукупність речей та інших цінностей (у тому числі, природних, біотехнологічних та інших матеріальних чи нематеріальних об'єктів), що використовуються чи за своїми властивостями можуть бути використані для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації споживачів медичних послуг – пацієнтів. Проведено поділ майнових медичних ресурсів залежно від призначення та конкретизовано

склад кожного виду. Аргументовано визначення майнових прав та обов'язків суб'єкта медичної практики. Додатково аргументовано, що заклади охорони здоров'я державної і комунальної власності в умовах проведення реформування сфери охорони здоров'я потребують розширення майнових прав.

7. Конкретизовано та узагальнено порушення правил здійснення медичної практики як підставу господарсько-правової відповідальності суб'єкта медичної практики; аргументовано включити до таких підстав порушення обов'язку проходження акредитації закладом охорони здоров'я.

Обґрунтовано залучення Всеукраїнського лікарського товариства та його регіональних відділень до фіксації правопорушень як підстав господарсько-правової відповідальності із покладанням на нього функції контролю за дотриманням прав пацієнтів як споживачів медичних послуг та дотримання медичними закладами уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги закріпленням права на проведення перевірок дотримання прав споживачів з власної ініціативи або за заявою осіб, чий права порушено.

8. Сформульовано пропозиції по застосуванню анулювання ліцензії та розширенню адміністративно-господарських санкцій, що можуть застосовуватись до суб'єкта медичної практики, за рахунок адміністративно-господарського штрафу та зупинення діяльності закладу охорони здоров'я на визначений строк або до усунення порушень. Запропоновано принцип застосування до суб'єктів медичної практики форм господарсько-правової відповідальності. Конкретизовано підстави, які: а) звільняють цих суб'єктів від господарсько-правової відповідальності або б) унеможливають її.

На підставі результатів дослідження підготовлено пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Симонян А.В. Господарсько-правова відповідальність за надання медичних послуг неналежної якості / А.В. Симонян // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2012. – Вип. № 19. – Том 2. – С.209 – 211.

2. Симонян А.В. Господарсько-правове регулювання створення суб'єктів медичної практики/ А.В. Симонян// Наше право. – 2013. – № 9. – С.160 – 164.

3. Симонян А.В. Особливості господарсько-правових договірних відносин в сфері охорони здоров'я / А.В. Симонян // Європейські перспективи. – 2013. – № 9. – С.141 – 146.

4. Симонян А.В. Господарсько-правова відповідальність за порушення правил здійснення господарської діяльності у сфері медичної практики / А.В. Симонян// Науковий вісник Херсонського національного університету. – 2014. – Вип. № 2. – Том 2. – С. 43– 48.

5. Симонян А.В. Господарсько-правове регулювання примусового припинення діяльності суб'єкта медичної практики/ А.В. Симонян// Юридичний вісник – 2014. –№ 4. – С. 311– 316.

6. Симонян А.В. Суб'єкт організаційно-господарських повноважень в сфері медичної практики / А.В. Симонян // *Wschodnio europejskie Czasopismo Naukowe*. – 2016. – № 4. – С. 125 – 133.

7. Симонян А.В. Суб'єкти медичної практики як учасники господарських правовідносин // *Законність і правопорядок: механізми забезпечення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 11-12 травня 2012 р.): у 2-х томах*. – Х.: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2012. – Т.1. – С. 97 – 98.

8. Симонян А.В. Класифікація правовідносин в сфері медичної практики / А.В. Симонян // *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 18-19 травня 2012 р.): у 2 част.* – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2012. – Ч. 2. – С. 57-59.

9. Симонян А.В. Хозяйственно-правовая ответственность в сфере осуществления медицинской практики /А.В. Симонян // *Международное право и законодательство РФ: материалы III Международной научно-практической конференции для студентов, аспирантов и молодых учёных (Москва, 15-16 июня 2012 г.)*. – М.: Моск.центр правовых исследований, 2012. – С. 72 – 75.

10. Симонян А.В. Поняття управлінської правосуб'єктності суб'єкта медичної практики / А.В. Симонян // *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12-13 вересня 2014 р.)*. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2014. – С. 67 – 70.

11. Симонян А.В. Правовий режим майна суб'єкта медичної практики / А.В. Симонян // *Актуальні проблеми державного будівництва та реформування правової системи сучасної України, відповідно до міжнародних стандартів: матеріали I Всеукраїнської наукової конференції (Запоріжжя, 24 жовтня 2014 р.)*. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Сектор опору», 2014. – С. 35 – 39.

АНОТАЦІЯ

Симонян Асміна Вазгенівна. Господарсько-правовий статус суб'єкта медичної практики. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 - господарське право, господарсько-процесуальне право. – Донецький національний університет імені Василя Стуса МОН України, Вінниця, 2017.

В дисертації досліджується господарсько-правовий статус суб'єктів медичної практики. У роботі запропоновано визначення суб'єкта медичної практики, уточнено визначення закладу охорони здоров'я, доопрацьовано класифікацію цих суб'єктів за різними критеріями, проведено періодизацію розвитку нормативно-правової бази залежно від значення для формування господарсько-правового статусу суб'єкта медичної практики, обґрунтовано положення щодо набуття і припинення статусу суб'єкта медичної практики.

Сформульовано визначення організаційних і управлінських прав та обов'язків цих суб'єктів, обґрунтовано положення щодо їх майнової основи, майнових прав та обов'язків. Доопрацьовано питання підстав та форм господарсько-правової відповідальності суб'єктів медичної практики.

Ключові слова: медична практика, суб'єкт медичної практики, заклад охорони здоров'я, набуття і припинення статусу, правосуб'єктність, права та обов'язки, майно, медичні ресурси, господарсько-правова відповідальність, адміністративно-господарські санкції.

АННОТАЦІЯ

Симонян Асмина Вазгеновна. Хозяйственно-правовой статус субъекта медицинской практики. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право, хозяйственно-процессуальное право. – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса МОН Украины, Винница, 2017.

Диссертация посвящена разработке и обоснованию новых положений, направленных на совершенствование хозяйственно-правового статуса субъекта медицинской практики.

В первом разделе проанализированы теоретические и нормативные положения относительно определения субъекта медицинской практики, особое внимание уделено анализу медицинской практики как содержанию хозяйственной деятельности указанных субъектов, на основании чего предложено определение субъекта медицинской практики, выделены их виды; уточнено определение учреждения охраны здоровья и проведена их классификация. Исследована правовая основа статуса субъектов медицинской практики, предложена периодизация источников в зависимости от их значения для формирования хозяйственно-правового статуса этих субъектов, выделены направления совершенствования законодательства. Доработаны вопросы приобретения и прекращения статуса субъекта медицинской практики, конкретизировано значение аккредитации для приобретения статуса и осуществлении медицинской практики.

Во втором разделе исследовано содержание хозяйственно-правового статуса субъекта медицинской практики. На основании анализа хозяйственной правосубъектности субъектов медицинской практики обосновано, что такой субъект выступает носителем определенных организационных прав и обязанностей, сформулировано их определение и предложено их деление на общие, присущие всем субъектам хозяйствования, и специальные права и обязанности, обусловленные необходимостью соблюдения требований Лицензионных условий осуществления такой хозяйственной деятельности. Предложено авторское определение управленческих прав и обязанностей, конкретизирован круг лиц, осуществляющих их от имени учреждений охраны здоровья. С учетом этого обосновано расширение автономии учреждений охраны здоровья государственной и коммунальной формы собственности.

Уделено внимание анализу имущественной основы субъекта медицинской практики, понятия и видов медицинских ресурсов, на основании чего предложено введение понятия «имущественные медицинские ресурсы» с последующей их классификацией, конкретизировано определение имущественных прав и обязанностей субъекта медицинской практики.

Третий раздел работы посвящен исследованию вопросов оснований и форм хозяйственно-правовой ответственности субъектов медицинской практики. Конкретизированы основания указанной ответственности; аргументировано включение в такие основания нарушения обязанности прохождения аккредитации учреждением охраны здоровья; обосновано привлечение Всеукраинского врачебного общества и его региональных отделений к фиксации правонарушений как оснований хозяйственно-правовой ответственности. Разработаны предложения по применению аннулирования лицензии, административно-хозяйственных штрафов и приостановлению деятельности в качестве административно-хозяйственной санкции. Также конкретизированы основания, которые освобождают субъектов медицинской практики от хозяйственно-правовой ответственности.

На основе полученных результатов подготовлены предложения по внедрению Положения об основах организации и управления деятельностью субъекта медицинской практики, разработано его содержание, и внесению изменений и дополнений в действующее законодательство.

Ключевые слова: медицинская практика, субъект медицинской практики, учреждение охраны здоровья, приобретение и прекращение статуса, правосубъектность, права и обязанности, имущество, медицинские ресурсы, хозяйственно-правовая ответственность, административно-хозяйственные санкции.

SUMMARY

Symonyan Asmina. Economic and legal status of a subject of medical practice. - On rights for a manuscript.

Ph.D. in Law (Candidate of Legal Sciences) Thesis, specialization 12.00.04 – commercial law, commercial procedural law. – Vasyl' Stus Donetsk National University Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsa, 2017.

This thesis investigates the economic and legal status of medical practice. The paper presents the definition of the subject of medical practice, specified health institution, completed the classification of these entities, organized into periods of regulatory framework based on values for creation economic and legal status, grounded position for acquisition and termination of a status of a subject of medical practice. Formulated the definition of organizational and managerial rights and obligations, investigated their property base, rights and obligations, economic and legal responsibility.

Keywords: medical practice, the subject of medical practice, specified health institution, acquisition and termination of a status, legal personality, the legal rights and obligations, property, medical resources, economic and legal liability, administrative and economic sanctions.